

تبیین ظرفیت‌های عراق در جبهه مقاومت

عباسعلی جباری ثانی^۱ علی یوسف پور^۲

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۰/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۰۱/۰۱

چکیده:

کشور عراق همواره از منظرهای مختلف برای جمهوری اسلامی ایران اهمیت داشته است. حمله آمریکا به عراق در سال ۲۰۰۳ و سرنگونی رژیم بعث، این کشور را وارد مرحله جدیدی از حیات سیاسی با مؤلفه‌های نوینی کرده است. در واقع سقوط صدام موجب نزدیکی دیدگاه‌های عراق با ایران و جبهه مقاومت گردیده و شرایط این کشور را دستخوش تغییرات بنیادی نموده است. به گونه‌ای که عراق امروز می‌تواند نقشی مهم در هم‌افزایی جبهه مقاومت از خود نشان دهد. استفاده هوشمندانه از ابزارهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی همواره نقش مهمی در توسعه و تعمیق روابط میان کشورها داشته است. در مقاله حاضر به ابعاد مختلف نقش‌آفرینی عراق در جبهه مقاومت در ابعاد مختلف می‌پردازیم و این مهم را از خلال کنکاش در ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل مورد کاوش قرار خواهیم داد. پژوهشگر در این پژوهش با توجه موقعیت‌های جغرافیایی، اقتصادی، مذهبی و جمعیتی عراق، راهبردهای مورد نیاز را برای انسجام و همگرایی کشورها و نهضت‌های جبهه مقاومت ارائه کرده است. این مقاله از نوع کاربردی- توسعه‌ای است و مهمترین مسئله پژوهش این است که چه شاخص‌ها و مولفه‌هایی می‌تواند ظرفیت‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی عراق را در جهت وحدت جبهه مقاومت هدایت نماید. نتایج حاصل از تحقیق مبین آن است که جمهوری اسلامی ایران در دوره عراق نوین، مؤثرترین بازیگر منطقه‌ای بوده و حضور مؤثر عراق در جبهه مقاومت نیز یک ظرفیت ویژه برای منافع ملی کشورمان و جبهه مقاومت به شمار می‌آید.

واژگان اصلی:

جمهوری اسلامی ایران، جبهه مقاومت، عراق، وحدت.

۱- دانش‌آموخته دوره دکتری علوم سیاسی و پژوهشگر ارشد امنیت ملی (نویسنده مسئول) Ajsani1361@gmail.com

۲- دانشجوی دوره دکتری امنیت ملی دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

عراق همواره از منظرهای مختلف برای ایران اهمیت داشته است و تحولات آن در ابعاد مختلف سیاسی، امنیتی، اقتصادی و اجتماعی بر ایران تأثیرگذار بوده است. حمله آمریکا به عراق و سرنگونی رژیم بعث، شرایط جدیدی را در عراق به وجود آورده است. این ویژگی‌های متعدد به صورت همزمان فرصتها و تهدیدهایی را برای جمهوری اسلامی ایران در بر داشته است. این امر مستلزم توجه و حساسیت ویژه به تحولات عراق و شناخت این تحولات به صورتی واقع بینانه و علمی است تا بتوان به گونه‌ای مطلوبتر به تأمین منافع ملی ایران و جبهه مقاومت در این کشور کمک کرد.

در دهه اخیر، یکی از سیاست‌های کلان کشور، متوجه تحولات عراق بوده و تلاش‌های بسیاری در جهت تقویت تعاملات بین دو کشور و دفع تهدیدات موجود صورت گرفته است. توجه به همبستگی‌ها و پیوستگی‌های سیاسی، فرهنگی و اقتصادی و نظامی عراق و بهبود عوامل مادی و معنوی محیطی جبهه مقاومت و دفع، کنترل و مدیریت تهدیدات ناشی از بازیگری آمریکا و تبدیل آن به فرصت‌های نوین برای جبهه مقاومت، بسیار حائز اهمیت است. تحولات جدید عراق با ابعاد داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی حساسیت و اهمیت مسایل آن را برای جبهه مقاومت بسیار افزایش داده است. قدرت‌یابی گروه‌های شیعی و کرد و تغییر موقعیت اقلیت سنی و نیز ایجاد سیستم سیاسی متعادل‌تر سیاست خارجی صلح‌آمیزتر، در کنار مواردی مانند گسترش مناقشات قومی، فرقه‌ای و به خصوص مسئله حضور آمریکا در عراق، اشاره نمود.

وضعیت سیاسی عراق به طور دائم در حال تغییر و تحول است. با قدرتمند شدن ارتش عراق و نیروهای مردمی و برخورد قاطع دولت مرکزی با تجزیه طلبی اقلیم کردستان، این کشور به سوی آرامش و ثبات می‌رود. فهم و تحلیل چالش‌ها، فرصت‌ها و تهدیدات ناشی از تحولات مستمر و شرایط به شدت متغیر و پیچیده کشور عراق و روزآمدسازی مستمر سیاست کلان جمهوری اسلامی ایران در قبال عراق مستلزم داشتن یک پایه نظری و بینشی جامع و بنیادی در این زمینه است. هرچند مراکز مطالعاتی دفاعی، امنیتی کشور در گذشته پژوهش‌هایی پیرامون موضوع انجام داده‌اند، اما هنوز این موضوع فعالیت‌های پژوهشی بیشتری را طلب می‌کند، ضمن آنکه تغییرات شتابان تحولات و فراوانی بازیگران با منافع متفاوت در عراق و

منطقه، مطالعات جدید و به‌روز نمودن راهبردهای گذشته را ضروری می‌نماید.

مبانی نظری:

رویکردهای فرهنگی - تاریخی، اقتصادی و امنیتی یعنی رویکردهای نرم و نیمه سخت در سیاست خارجی مستحق توجه و تأکید بیشتری در شرایط عصر حاضر هستند. در واقع، وجود سه گروه متفاوت اجتماعی در عراق با زبان‌های گوناگون، قومیت‌های متفاوت و تنوع امکانات اقتصادی، موجب پدیداری نوعی فرهنگ سیاسی پیشامدرن شده است که شعاع وفاداری‌های آن به سطوح قومی، محلی، خانوادگی و قبیله‌ای محدود است و اعتماد بین قومی و بین گروهی در نازل‌ترین سطوح خود قرار دارد. در این چارچوب کشور به منزله مجموعه‌ای از عشایر و اقوام است که با یکدیگر برای کسب قدرت، امنیت و ثروت رقابت و ستیزه می‌کنند و در عین حال، دولت مرکزی را به عنوان مرجعی عادل و قانونی به رسمیت نمی‌شناسند (سریع‌القلم، ۱۳۸۶: ۷۲).

موقعیت تاریخی عراق:

سرزمین عراق در طول تاریخ از موقعیت ویژه برخوردار بوده و می‌باشد در حقیقت در یک جمله عراق قلب آسیای غربی است. در طول تاریخ جنگ‌های متعددی برای تسلط بر این سرزمین بین قدرت‌های مختلف رخ داده است. در صد سال اخیر بعد از فروپاشی دولت عثمانی، تسلط انگلیس به این کشور، حمله آمریکا در سال ۲۰۰۳ و سقوط رژیم بعث، ادامه تجاوزگری‌های آمریکا و همپیمانانش در عراق و سوریه ادامه دارد که هدف نهایی آنان تسلط بر منطقه آسیای غربی است.

کشور عراق دارای ذخایر نفتی بزرگی است که از این جهت در رده پنج کشور نفت خیز جهان می‌باشد. وجود دو رودخانه دجله و فرات و داشتن دشت‌های پهناور در سرزمین عراق این کشور را در زمره یکی از بهترین کشورهای آسیای غربی از نظر کشاورزی (بالفعل و بالقوه) قرار داده است. از نظر ارتباطات زمینی کشور عراق با ایران - کویت - عربستان - اردن - سوریه و ترکیه همسایه است که این مسئله موفقیت‌ترانزیتی مهمی برای این کشور فراهم کرده است که در آینده با ایجاد بزرگراه‌ها و راه آهن این موقعیت عراق ارتقاء پیدا

خواهد کرد.

وجود عتبات عالیات در عراق، حوزه یک هزار ساله نجف، راهپیمایی چندین میلیونی اربعین حسینی موقعیت منحصر به فردی را برای تجمع و زیارت مسلمانان بخصوص شیعیان فراهم نموده است. اکثریت بیش از ۶۵ درصدی شیعیان در عراق باعث گردیده است که حول رهبری مرجعیت شیعه آیت الله العظمی سیستانی پیروزی‌های بزرگی نصیب ملت عراق گردد. اخراج اکثریت نظامیان آمریکایی، تصویب قانون اساسی عراق بر اساس مبانی اسلامی و منافع ملت عراق، ایجاد دولت ملی برخاسته از ملت عراق و بسیج مردم عراق، برخورد قاطع دولت مرکزی عراق با اقدامات مسعود بارزانی بود.

در شرایط فعلی کشور و ملت عراق با پشت سر گذراندن گردنه‌های مهمی به حالت تثبیت رسیده است. با داشتن ارتش و نیروهای مردمی پیروزمند نشان دادن اقتدار خویش در منطقه کردستان، در کنار آن وحدت مردم حول مرجعیت شیعه و دولتی که از میان مردم برآمده است آماده این است که بازسازی کشور را که خرابه‌های آن از حملات آمریکا به جای مانده است شروع نماید و بتدریج نقش فعال در میان بازیگران منطقه غرب آسیا پیدا کند.

در کنار این مسائل آمریکا و هم پیمانانش و دولت ترکیه همچنان چشم طمع به سرزمین عراق دارند. بنابراین باید منتظر توطئه‌های بعدی در منطقه غرب آسیا باشیم. برای غلبه بر مشکلات پیش روی ادامه همکاری‌های منسجم جبهه مقاومت ضروری است. با وحدت و انسجام بیشتر پیروزی‌های بزرگتری در راه خواهد بود. جبهه مقاومت می‌بایستی یک برنامه منسجم زمان بندی شده را تدوین نماید و با تقسیم کار برحسب نقاط قوت و کارآمدی اعضا بتواند در آینده قدرت بزرگی در برابر جبهه استکبار جهانی شود و امت اسلامی را از وضعیت جنگ‌های فرسایشی و اختلافات و برادرکشی نجات دهد.

جبهه مقاومت:

نقشی که کشورهای جبهه مقاومت می‌توانند در بازسازی و توانمندسازی عراق ایفا نمایند می‌تواند به قرار ذیل باشد.

نقش عراق: در سطور گذشته توانمندی‌های کشور عراق را در ابعاد مختلف نشان دادیم که در صورتی که ملت و دولت عراق از طرف جبهه مقاومت حمایت شوند این کشور می‌تواند از

قدرت‌های مهم منطقه غرب آسیا گردد. دولت و مجلس عراق می‌بایستی زمینه‌های مشارکت دیگر اعضای جبهه مقاومت را در این کشور فراهم نمایند.

نقش ایران: حمایت‌های ایران در ابعاد سیاسی - نظامی و فرهنگی در سطح قابل قبولی از ملت و دولت عراق انجام گرفت اما در سطح مبادلات تجاری طرح‌های عمرانی و مهندسی دارای نقاط ضعف عمده می‌باشد که این نقاط ضعف به ضعف ساختارهای داخلی بر می‌گردد که علت اصلی آنهم دولتی بودن اقتصاد ایران است که از بهره‌وری کم و ناکارآمدی برخوردار است که مسئولین ذیربط باید فکر جدی برای برطرف کردن این نقاط ضعف نمایند. از آنجا که ایران محوریت جبهه مقاومت را برعهده دارد در برخورد با نقاط آسیب پذیر باید با حساسیت و جدیت بیشتری برخورد نماید.

نقش لبنان: مردم لبنان در طول تاریخ در امور تجارت و بازرگانی دارای سابقه درخشانی هستند و هم اکنون در آمریکای لاتین، آمریکای شمالی، آفریقا، آسیا و دیگر نقاط جهان دارای فعالیت‌های اقتصادی موثری می‌باشند. لبنان می‌تواند در بخش‌های اقتصادی و فرهنگی و نظامی جبهه مقاومت نقش بزرگی را ایفا نماید.

سوریه و یمن: از آنجائیکه دو کشور در حال جنگ وسیع و گسترده هستند نیاز به حمایت و کمک‌های همه جانبه دارند اما می‌توان در بازسازی عراق از نیروهای متخصص و کارگران بیکار شده این دو کشور استفاده کرد که درآمد آنان کمک به مردم این دو کشور است و تجربیات آنان بعد از خاتمه جنگ در این دو کشور جهت بازسازی بکار خواهد آمد.

شاخص‌های عراق:

روابط ملت‌های جبهه مقاومت و عراق روابط بسیار دیرینه‌ای است. تأثیر متقابل زبان‌های عربی و فارسی بر یکدیگر، آثار ادبی بزرگی خلق کرده است. عراق، وارث تمدن باستانی بین‌النهرین است. کشورهای جبهه مقاومت از مراکز دیرینه تمدن جهانی است که از دیرباز با تمدن بین‌النهرین تعامل و تبادل داشته است. تمدن بعد از اسلام عراق بر باقیمانده تمدن قبل از اسلام مستقر شده است. مدائن همواره از حوزه‌های تمدن و فرهنگ ایرانی محسوب شده و حضور و ادامه حیات قوم کرد نمونه‌ای از اشتراک‌های فرهنگی دو کشور است. بخش مهمی از هویت شیعی ایرانی‌ها در عراق قرار دارد و شیعه بدون نجف اشرف و کربلای معلا قابل

تعریف نیست. کشورهای جبهه مقاومت و عراق را، از یک سو سوابق مشترک تاریخی و فرهنگی و از سوی دیگر اشتراکات مذهبی به هم پیوند داده است. حضور کشورهای جبهه مقاومت در بازارهای اقتصادی عراق می‌تواند فرصت‌هایی برای همکاری بیشتر طرفین فراهم آورد. آمریکا تصور نمی‌کرد که بتواند سیاست‌های این کشور را تحت تأثیر قرار دهد. یکی از مهم‌ترین دلایل نفوذ کشورهای جبهه مقاومت، قرابت‌های قومی و فرقه‌ای میان شیعیان عراق و کشورهای جبهه مقاومت و ارتباط قومی است.

ریشه‌های تمدنی ایران در عراق:

در هیچ کشوری آثار تمدن و فرهنگ ایرانی، خواه در روزگاری که آن را ایران باستان می‌نامند و خواه از عصر اسلامی، به اندازه آنچه در عراق دیده می‌شود، وجود ندارد و آثار تمدن، فرهنگ و هنر ایرانی در همه جای این کشور دیده می‌شود. شمال عراق در دوران باستان بخش اصلی امپراتوری آشور را تشکیل می‌داد. در زمان اشکانیان نیز شمال عراق و مناطق کردنشین مرکز دینی و بازرگانی ایران بودند. تمام کردستان تا سال ۱۵۱۴ میلادی یکی از ایلات ایران بود (پارساپور، ۱۳۸۸: ۳). واژه «عراق» که هم اکنون نام این کشور است، یک واژه فارسی است. عراق عربی شده واژه «اراک» است. نام دیگر سرزمین عراق چنانکه در کتاب‌های جغرافیایی آغازهای عصر اسلامی است، «دل ایران‌شهر» بوده است و دل ایران‌شهر به معنی «مرکز کشور ایران» است (امام شوشتری، ۱۳۷۴: ۲-۱). نام پایتخت عراق امروزی، بغداد ریشه‌ای کاملاً ایرانی دارد که حکایت از شکوه و عظمت ایرانیان در منطقه بین‌النهرین دارد (پارساپور، ۱۳۸۸: ۵). در بیست کیلومتری جنوب بغداد، شهر مداین قرار دارد که در زبان فارسی به آن تیسفون گفته می‌شود. تیسفون حدود چند صد سال پایتخت دولت ایران بود (سنائی و عبدالله‌پور، ۱۳۸۸: ۱۷۶). از دیگر شهرهای کهن عراق که با ایران پیوند تاریخی، نژادی و دینی دارد، بصره است. بصره امروزه کانون شیعیان است و آداب و رسومات دینی آنان تقریباً مشابه ایرانیان است (پارساپور، ۱۳۸۸: ۶).

وجود پیوند و ریشه‌های تاریخی میان دو کشور ایران و عراق، علی‌رغم این که بر سطح روابط سیاسی و دیپلماتیک دو کشور تأثیر شایان توجهی دارد، بر میزان قدرت نرم ایران در عراق تأثیر مثبتی دارد. زیرا ریشه‌های تاریخی مشترک و وجود آثار تمدنی، فرهنگی - اجتماعی ایران در عراق، مردم این کشور و مسئولین آن‌ها را به مردم نزدیک می‌کند و شرط

اساسی قدرت نرم، مدیریت افکار عمومی مردم آن نظام سیاسی است و داشتن پیشینه مشترک تاریخی و مشترکات فرهنگی، زمینه‌های تأثیرپذیری مردم و مسئولین عراق را نسبت به خواسته‌های ایران افزایش می‌دهد.

رویکرد مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) به جبهه مقاومت:

رویکرد مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) بیانگر این است که کشور و ملت عراق در شرایط و موقعیتی قرار دارد که یکی از مناسب‌ترین مصادیق را برای تعامل سازنده جمهوری اسلامی ایران تشکیل می‌دهد، این دکترین یک مبنای محوری شناختی-تحلیلی دارد. از آنجا که تعامل سازنده مبتنی بر همسازی و اشتراک منافع می‌باشد؛ ترسیم و تبیین «فرآیند تعاملی و تکاملی همسازی منافع» یکی از اهداف این مقاله است. موقعیت تاریخی-تمدنی، ژئوپلتیک و سیاسی-امنیتی عراق در منطقه و جبهه مقاومت به گونه‌ای است که اتخاذ رویکردهای مختلفی را در عملیاتی کردن برخی سیاست‌ها اجتناب ناپذیر می‌سازد. در طول دهه‌های گذشته، سیاست خارجی ایران چالشی را در ایجاد تعادل بین این سه رویکرد جغرافیایی و ژئوپلتیک؛ رویکرد فرهنگی-تاریخی و رویکرد ایدئولوژیک و سیاسی-امنیتی داشته است که به نوعی می‌توان از آن به عنوان چالش‌های نظری تمرکز بر زیر سیستم‌های مختلف منطقه‌ای در خاورمیانه عربی، آسیای مرکزی و قفقاز، خلیج فارس و آسیای جنوبی نام برد. همچنین چنین تضادی می‌تواند به عنوان چالش بین منطقه‌گرایی و جهانگرایی در جهت‌دهی روابط منطقه‌ای و سیاست خارجی ایران تعبیر گردد. (برزگر، ۱۳۸۸: ۲۳)

بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی یکی از مهم‌ترین مباحث جبهه مقاومت است که همواره بر اهمیت این جبهه تأکید داشته‌اند. برخی از مهم‌ترین محورها به شرح زیر است.

۱. طرح‌های دشمنان برای منحرف کردن مسلمانان از مسائل اصلی

۲. لزوم هوشمندی و خودداری از افتادن در طرح دشمن

۳. شبهه‌ی باطل دشمنان در بی‌اثر بودن مقاومت و پاسخ آن

۴. پدیدار شدن نشانه‌های افول رژیم صهیونیستی

۵. انتفاضه کنونی و آینده‌ی امیدوارکننده آن

۶. لزوم «اتحاد ملی بر اساس برنامه جهادی»

روش‌شناسی تحقیق:

این پژوهش از نوع کاربردی- توسعه‌ای است. چرا که اولاً زوایای گوناگون عراق و نقش آن در جبهه مقاومت را توسعه می‌دهد و ثانیاً نتایج آن می‌تواند موجب پیشبرد کیفی اهداف جبهه مقاومت شود. در نمونه‌گیری روش سهمیه‌ای در نظر گرفته شده و انتخاب نیز به صورت غیر احتمالی و از بین افراد واحدهای در دسترس، متناسب با تعداد هر یک از گروههای تشکیل دهنده جامعه آماری انتخاب شده‌اند.

برای بررسی قابلیت اعتماد ابزار سنجش (طیف‌ها) مورد استفاده از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. برای اطمینان از پایایی سؤالات و گویه‌های مورد سنجش، پرسش‌نامه اولیه در جمعیت ۲۵ نفری پاسخگویان مورد آزمون قرار گرفت تا نواقص احتمالی پرسش‌نامه، که می‌توانست از نامفهوم بودن سؤالات و... باشد، مرتفع گردد. پس از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌های اولیه و غربالگری، سؤالات اصلاح و گویه‌ها نهایی شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها:

داده‌های آماری حاکی است ۵۶ درصد از خبرگان بالای ۵۰ سال و ۳۲ درصد از خبرگان در بازه سنی ۴۰-۵۰ سال قرار داشته‌اند. ۴۸ درصد از خبرگان دارای مدرک تحصیلی دکترا بوده‌اند و ۴۰ درصد از خبرگان دارای تحصیلات فوق لیسانس بوده‌اند. ۱۶/۷ درصد از خبرگان از حیث رشته شغلی، حداقل دو رشته‌ای (مدیریتی /آموزشی/نظامی) بوده‌اند.

وضعیت توصیفی مؤلفه بحران هویت: داده‌های آماری نشان می‌دهد که ۴۵/۵ درصد از خبرگان معتقدند میزان اهمیت مؤلفه بحران هویت در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی عراق خیلی زیاد می‌باشد و ۳۱/۸ درصد میزان اهمیت این مؤلفه را زیاد دانسته‌اند. در مجموع می‌توان گفت ۷۷/۳ درصد از خبرگان میزان اهمیت مؤلفه بحران هویت در ماتریس عوامل داخلی عراق در بازه «زیاد و خیلی زیاد» قرار می‌گیرد.

جدول ۱: وضعیت توصیفی مؤلفه بحران هویت

	فراوانی امتیازات	درصد امتیازات	درصد امتیازات قابل استناد	درصد فراوانی انباشته امتیازات
خیلی زیاد	۱۰	۴۰/۰	۴۵/۵	۴۵/۵
زیاد	۷	۲۸/۰	۳۱/۸	۷۷/۳
متوسط	۴	۱۶/۰	۱۸/۲	۹۵/۵
کم	۱	۴/۰	۴/۵	۱۰۰/۰
جمع	۲۲	۸۸/۰	۱۰۰/۰	
عدم پاسخ	۳	۱۲/۰		
جمع	۲۵	۱۰۰/۰		

وضعیت توصیفی مؤلفه شکاف کردی عربی: داده‌های آماری نشان می‌دهد که ۴۴ درصد از خبرگان معتقدند میزان اهمیت مؤلفه شکاف کردی عربی در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی خیلی زیاد می‌باشد و ۴۴ درصد از خبرگان میزان اهمیت این مؤلفه را زیاد دانسته اند. در مجموع می‌توان گفت ۸۸ درصد از خبرگان میزان اهمیت مؤلفه بحران هویت در ماتریس عوامل داخلی کشور عراق در بازه «زیاد و خیلی زیاد» قرار می‌گیرد.

جدول ۲: وضعیت توصیفی مؤلفه شکاف کردی-عربی

	فراوانی امتیازات	درصد امتیازات	درصد امتیازات قابل استناد	درصد فراوانی انباشته امتیازات
خیلی زیاد	۱۱	۴۴/۰	۴۴/۰	۴۴/۰
زیاد	۱۱	۴۴/۰	۴۴/۰	۸۸/۰
متوسط	۲	۸/۰	۸/۰	۹۶/۰
کم	۱	۴/۰	۴/۰	۱۰۰/۰
جمع	۲۵	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

وضعیت توصیفی مؤلفه بحران هویت: داده‌های آماری نشان می‌دهد که ۲۲/۷ درصد از خبرگان معتقدند میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه بحران هویت در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق خیلی زیاد می‌باشد و ۴۰/۹ درصد از خبرگان میزان توانایی ایران از این مؤلفه را زیاد دانسته‌اند.

جدول ۳: وضعیت توصیفی مؤلفه بحران هویت

	درصد فراوانی انباشته امتیازات	درصد امتیازات قابل استناد	درصد امتیازات	فراوانی امتیازات
خیلی زیاد	۲۲/۷	۲۲/۷	۲۰/۰	۵
زیاد	۶۳/۶	۴۰/۹	۳۶/۰	۹
متوسط	۹۰/۹	۲۷/۳	۲۴/۰	۶
کم	۱۰۰/۰	۹/۱	۸/۰	۲
جمع		۱۰۰/۰	۸۸/۰	۲۲
عدم پاسخ			۱۲/۰	۳
جمع			۱۰۰/۰	۲۵

وضعیت توصیفی امتیازات ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق از حیث میزان اهمیت: در این بخش وضعیت توصیفی امتیازات ۱۶ مؤلفه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق از حیث میزان اهمیت آورده می‌شود. با هدف تلخیص وضعیت توصیفی دو مؤلفه از مؤلفه های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق از حیث میزان اهمیت به عنوان نمونه روش توصیف در این بخش و سایر موارد در بخش پیوست رساله آورده می‌شود.

پایایی پرسشنامه:

بررسی وضعیت پایایی پرسشنامه‌های تحقیق براساس آلفای کرونباخ سنجیده شده است. بالا بودن مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷۷ بیانگر پایایی نسبتاً خوب داده‌های پرسشنامه‌ها است

و هرچقدر میزان پایایی داده‌ها به عدد یک نزدیک‌تر باشد نتایج استخراج شده از درجه اعتبار آماری بالایی برخوردار می‌باشند. براین اساس نتایج محاسبات آزمون آلفای کرونباخ داده‌ها حکایت از مقدار بالای آلفای کرونباخ و برابر ۰/۹۲۹ دارد. لذا این عدد حکایت از پایایی بالای داده‌های پرسشنامه است. به عبارتی نتایج استنباطی استخراج شده از درجه اعتبار آماری بالایی برخوردار است. جدول زیر میزان آلفای کرونباخ داده‌های تحقیق را نشان می‌دهد.

جدول ۴: بررسی پایایی پرسشنامه‌های تحقیق بر اساس آزمون آلفای کرونباخ

تعداد متغیرها	مقدار آلفای کرونباخ	تعداد پرسشنامه‌ها	بررسی آزمون
۹۲	۰/۹۹	۲۵	جمع

مهمترین مؤلفه‌های ماتریس ارزیابی عوامل داخلی عراق از حیث میزان اهمیت: به منظور احصاء مهمترین مؤلفه‌های ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق از حیث میزان اهمیت مؤلفه‌ها از آزمون برابری میانگین‌ها یعنی آزمون T-TEST استفاده می‌شود. در این راستا میزان امتیاز مطلوبیت اهمیت کلیه شاخص‌ها که لزوم قرارگرفتن یک شاخص در طیف مؤلفه‌های تأثیرگذار در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی را ایجاب می‌نماید، میانگین امتیاز ۴ یعنی زیاد در نظرگرفته شده و سپس بررسی معناداری اختلاف میانگین امتیازات کلیه مؤلفه‌ها با میانگین فرضی ۴ سنجیده می‌شود. لذا اگر از حیث آماری اختلاف میانگین امتیازات یک مؤلفه از میزان امتیاز مطلوبیت در نظرگرفته شده برای کلیه مؤلفه‌ها (یعنی مقدار ۴) معنادار باشد، بسته به اینکه میانگین امتیازات یک مؤلفه مساوی، بیشتر یا کمتر از میزان مطلوبیت اهمیت مؤلفه‌ها یعنی ۴ باشد، درخصوص ماندن و یا حذف مؤلفه از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق در سطح معناداری ۵ درصد تصمیم‌گیری می‌شود.

با امتیاز وضعیت مطلوب مؤلفه‌ها (یعنی امتیاز ۴ «زیاد») معنادار است. زیرا سطح معناداری همه آن‌ها کمتر از سطح معناداری تحقیق یعنی ۵ درصد می‌باشد. لذا فرض صفر مبنی بر عدم معناداری اختلاف بین امتیازات اهمیت مؤلفه و متوسط امتیاز مطلوبیت یک مؤلفه رد می‌شود. یعنی اختلاف امتیازات معنادار است.

شایان ذکر است شکاف بین امتیازات سایر مؤلفه‌ها از وضعیت مطلوب در نظرگرفته شده برای

هر مؤلفه، یا معنادار نمی باشد و یا در صورت معنادار بودن چون میانگین امتیاز مؤلفه از مقدار فرضی ۴ (میزان امتیاز مطلوبیت مؤلفه) بیشتر است، لذا در هر دو حالت ضرورت ماندن مؤلفه به عنوان یک مؤلفه تأثیرگذار در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی از دیدگاه آمار استنباطی و در سطح معناداری ۵ درصد تأیید می گردد.

در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق یک ضرورت است. ترتیب اهمیت این ۲۵ مؤلفه و براساس بالاترین امتیاز به قرار زیر است.

جدول ۵: آمارهای توصیفی مهمترین مؤلفه‌های احصاء شده در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی

کشور عراق از حیث میزان اهمیت

میزان پراکندگی بین نظرات خبرگان	میانگین امتیازات هر مؤلفه	بالاترین امتیاز داده شده	کمترین امتیاز داده شده	تعداد پاسخگوها
۰/۳	۴/۹	۵/۰	۴/۰	۲۵/۰
۰/۴	۴/۸	۵/۰	۴/۰	۲۵/۰
۰/۵	۴/۷	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۶	۵/۰	۳/۰	۲۳/۰
۰/۵	۴/۶	۵/۰	۴/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۵	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۵	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۶	۴/۵	۵/۰	۳/۰	۲۴/۰
۰/۶	۴/۵	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۵	۴/۵	۵/۰	۴/۰	۲۵/۰
۰/۶	۴/۴	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۶	۴/۴	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۶	۴/۴	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۳	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۸	۴/۳	۵/۰	۲/۰	۲۵/۰
۰/۹	۴/۲	۵/۰	۲/۰	۲۲/۰
۰/۹	۴/۲	۵/۰	۱/۰	۲۴/۰

میزان پراکندگی بین نظرات خبرگان	میانگین امتیازات هر مؤلفه	بالاترین امتیاز داده شده	کمترین امتیاز داده شده	تعداد پاسخگوها
۰/۶	۴/۲	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۱	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۰	۵/۰	۲/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۰	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۰	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۶	۴/۰	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰
۰/۷	۴/۰	۵/۰	۲/۰	۲۴/۰
۰/۶	۳/۹	۵/۰	۳/۰	۲۵/۰

جدول ۶: آزمون تی استیودنت پیرامون بررسی معناداری میزان اهمیت مؤلفه‌های ۳۰ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق از مقدار مطلوبیت هر مؤلفه (میانگین فرضی = ۴)

میانگین اختلاف‌ها	انحراف معیار امتیازات	میانگین امتیازات	تعداد پاسخگویان
۰/۱۹۳	۰/۹۰۷	۴/۱۸	۲۲
۰/۱۵۸	۰/۷۹۲	۴/۲۸	۲۵
۰/۱۴۳	۰/۷۱۴	۴/۵۲	۲۵
۰/۰۶۶	۰/۳۳۲	۴/۸۸	۲۵
۰/۱۲۹	۰/۶۴۵	۴/۴۰	۲۵
۰/۱۲۹	۰/۶۴۵	۴/۴۰	۲۵
۰/۱۰۱	۰/۵۰۷	۴/۵۶	۲۵
۰/۱۲۵	۰/۶۲۴	۴/۱۶	۲۵
۰/۱۴۷	۰/۷۳۵	۴/۰۴	۲۵
۰/۰۷۵	۰/۳۷۴	۴/۸۴	۲۵
۰/۱۲۰	۰/۵۹۰	۴/۵۰	۲۴
۰/۱۳۸	۰/۶۶۲	۴/۵۷	۲۳
۰/۱۴۰	۰/۷۰۲	۴/۰۸	۲۵
۰/۱۲۲	۰/۶۱۱	۳/۹۶	۲۵
۰/۱۲۸	۰/۶۴۰	۳/۹۲	۲۵

میانگین اختلاف‌ها	انحراف معیار امتیازات	میانگین امتیازات	تعداد پاسخگویان	
۰/۱۴۱	۰/۶۹۰	۳/۹۶	۲۴	تخریب زیر ساخت‌ها در عراق
۰/۱۶۸	۰/۸۲۴	۳/۳۸	۲۴	کمبود راههای مواصلاتی
۰/۱۳۵	۰/۶۷۶	۳/۹۶	۲۵	وحدت نسبی تحت لوای مرجعیت
۰/۱۱۷	۰/۵۸۶	۴/۴۸	۲۵	راهپیمایی اربعین حسینی مردم عراق
۰/۱۰۸	۰/۵۴۲	۴/۷۲	۲۵	وجود عتبات عالیات
۰/۱۰۲	۰/۵۱۰	۴/۴۸	۲۵	داشتن ذخایر نفت و گاز
۰/۱۶۷	۰/۸۱۶	۳/۳۳	۲۴	موقعیت کشاورزی ممتاز عراق
۰/۱۳۸	۰/۶۹۰	۴/۳۲	۲۵	موقعیت ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک عراق
۰/۱۵۹	۰/۷۸۰	۳/۵۰	۲۴	موقعیت ترانزیتی عراق
۰/۱۴۳	۰/۷۱۴	۴/۵۲	۲۵	خطر تجزیه توسط گروه‌های داخلی
۰/۱۲۸	۰/۶۳۸	۴/۳۶	۲۵	قدرت گرفتن اکراد در عراق
۰/۱۲۸	۰/۶۳۸	۳/۶۴	۲۵	فقر اقتصادی در میان اقشار محروم
۰/۱۳۵	۰/۶۷۶	۴/۰۴	۲۵	ارتش و سازمان اطلاعات ضعیف
۰/۱۷۷	۰/۸۶۸	۴/۱۷	۲۴	دولت مرکزی ضعیف
۰/۱۷۰	۰/۸۳۳	۳/۴۶	۲۴	وجود جریان‌های انحرافی در شیعیان

احصاء مهمترین مؤلفه‌های ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق از حیث میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود بر اساس آزمون برابری میانگین‌ها: به منظور احصاء مهمترین مؤلفه‌های ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق از حیث میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود از آزمون برابری میانگین‌ها یعنی آزمون T-TEST استفاده می‌شود. در این راستا میزان امتیاز مطلوبیت اهمیت کلیه مؤلفه‌ها که لزوم قرار گرفتن یک شاخص در طیف مؤلفه‌های تأثیرگذار در ماتریس ارزیابی عوامل داخلی را ایجاب می‌نماید، میانگین امتیاز ۴ یعنی زیاد در نظر گرفته شده و سپس بررسی معناداری اختلاف میانگین امتیازات میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری مطلوب از مؤلفه با میزان فرضی ۴ سنجیده می‌شود. لذا اگر از حیث آماری اختلاف میانگین امتیازات یک مؤلفه از میزان امتیاز مطلوبیت در نظر گرفته شده برای کلیه مؤلفه‌ها (یعنی مقدار ۴) معنادار باشد، بسته به اینکه میانگین امتیازات یک مؤلفه مساوی، بیشتر یا کمتر از میزان مطلوبیت اهمیت

مؤلفه‌ها یعنی ۴ باشد، درخصوص ماندن و یا حذف مؤلفه از ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق در توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود و در سطح معناداری ۵ درصد تصمیم‌گیری می‌شود.

جداول زیر بررسی معناداری شکاف بین امتیازات وضعیت توانایی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه های ۳۰ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق را با مقدار امتیاز مطلوبیت مؤلفه‌ها نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود سطح معناداری مؤلفه‌ها نشان می‌دهد که با امتیاز وضعیت مطلوب مؤلفه‌ها (یعنی امتیاز ۴ «زیاد») معنادار نیست زیرا سطح معناداری همه آن‌ها بیشتر از سطح معناداری تحقیق یعنی ۵ درصد می‌باشد و یا در صورت معنادار بودن (کمتر از سطح معناداری ۵ درصد)، میانگین امتیازات میزان توانایی ایران در بهره‌گیری از این عامل بیشتر از مقدار مطلوبیت در نظر گرفته شده یعنی زیاد می‌باشد.

شایان ذکر است اگر چنانچه میزان سطح مطلوبیت امتیاز توانایی ایران در بهره‌گیری از هر مؤلفه مقدار ۳,۵ یعنی متوسط به بالا در نظر گرفته شود، بر مبنای آزمون آماری T-TEST و در سطح معناداری ۵ درصد می‌توان ادعا کرد که از دیدگاه خبرگان میزان توانایی ایران در بهره‌گیری مطلوب از مؤلفه‌های زیر در سطح متوسط به بالا می‌باشد.

از حد مطلوبیت مورد انتظار یعنی مقدار ۳,۵ (داشتن توانایی متوسط به بالا) کمتر است. و این موضوع در سطح معناداری ۵ درصد مورد تأیید آماری است. زیرا مقدار سطح معناداری کلیه متغیرهای مذکور از مقدار ۵ درصد کمتر است. و یا در صورت معنادار نبودن، میانگین امتیازات آن مؤلفه از میزان امتیاز مطلوبیت در نظر گرفته شده برای هر مؤلفه بیشتر است و لذا در هر دو حالت نتیجه استنباطی حاکی از قرار گرفتن آن مؤلفه در زمره مؤلفه‌هایی می‌باشد که ایران می‌تواند به نحو مطلوبی از آن عامل موجود استفاده بهینه نماید.

ترتیب میزان توانایی ایران در بهره‌گیری از این ۲۴ مؤلفه و براساس بالاترین امتیاز به قرار زیر است.

جدول ۷: آمارهای توصیفی

میزان پراکندگی بین نظرات خبرگان	میانگین امتیازات هر مؤلفه	بالاترین امتیاز داده شده	کمترین امتیاز داده شده	تعداد پاسخگوها	
۰/۶۵۱	۴/۵۶	۵	۳	۲۵	وجود عتبات عالیات
۰/۷۸۰	۴/۵۰	۵	۲	۲۴	قدرت گرفتن شیعیان در عراق
۰/۷۰۷	۴/۴۰	۵	۲	۲۵	راهپیمایی اربعین حسینی مردم عراق
۰/۸۱۰	۴/۳۶	۵	۲	۲۵	جمعیت ۶۵ درصدی شیعیان
۱/۱۸۶	۴/۰۴	۵	۱	۲۳	حضور گروه تکفیری داعش در عراق
۰/۹۲۲	۳/۷۷	۵	۲	۲۲	بحران هویت
۰/۶۲۷	۳/۶۸	۵	۳	۲۵	شکاف کردی - عربی
۰/۹۰۷	۳/۶۴	۵	۲	۲۵	ایجاد و ساختار حکومتی با مشارکت اقوام مختلف در عراق
۱/۰۴۱	۳/۶۰	۵	۲	۲۵	وجود مراجع تقلید بخصوص آیت الله سیستانی
۰/۹۶۱	۳/۵۶	۵	۲	۲۵	حضور آیت الله سیستانی در مقاطع مهم سرنوشت ساز در عراق
۱/۰۴۶	۳/۴۸	۵	۲	۲۵	حضور اکثریت مردم در انتخابات
۰/۷۶۸	۳/۴۴	۵	۲	۲۵	وحدت نسبی تحت لوای مرجعیت
۱/۱۵۵	۳/۴۰	۵	۱	۲۵	تصویب قانون اساسی عراق بر مبنای مصالح و منافع ملت آن
۱/۲۷۰	۳/۳۹	۵	۱	۲۳	دولت مرکزی ضعیف
۱/۰۶۹	۳/۳۲	۵	۱	۲۵	موقعیت ژئوپلی تیک و ژئو استراتژیک عراق
۱/۰۶۱	۳/۲۸	۵	۱	۲۵	کمبود کادرهای متخصص با تجربه
۱/۱۷۳	۳/۲۸	۵	۱	۲۵	ارتش و سازمان اطلاعات ضعیف
۱/۰۱۲	۳/۲۴	۵	۱	۲۵	کمبود تجربه کشورداری شیعیان
۰/۸۶۶	۳/۲۰	۵	۱	۲۵	قدرت گرفتن اکراد در عراق
۱/۱۷۹	۳/۱۶	۵	۱	۲۵	کمبود راههای مواصلاتی
۱/۰۶۸	۳/۱۶	۵	۱	۲۵	وجود حوزه علمیه نجف
۱/۱۰۶	۳/۱۶	۵	۱	۲۵	شکاف شیعه و سنی
۱/۰۳۸	۳/۰۸	۵	۱	۲۵	اختلافات در میان گروههای شیعه
۱/۴۱۱	۲/۹۱	۵	۱	۲۳	تخریب زیر ساختها در عراق

جدول ۸: آزمون تی استیودنت پیرامون بررسی معناداری میزان توانایی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه‌های ۳۰ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق از مقدار مطلوبیت هر مؤلفه (میانگین فرضی برابر ۴ و ۳,۵)

میانگین اختلاف‌ها	انحراف معیار امتیازات	میانگین امتیازات	تعداد پاسخگویان
۰/۱۹۷	۰/۹۲۲	۳/۷۷	۲۲
۰/۱۲۵	۰/۶۲۷	۳/۶۸	۲۵
۰/۲۲۱	۱/۱۰۶	۳/۱۶	۲۵
۰/۱۵۹	۰/۷۸۰	۴/۵۰	۲۴
۰/۲۳۱	۱/۱۵۵	۳/۴۰	۲۵
۰/۱۸۱	۰/۹۰۷	۳/۶۴	۲۵
۰/۱۹۲	۰/۹۶۱	۳/۵۶	۲۵
۰/۲۰۹	۱/۰۴۶	۳/۴۸	۲۵
۰/۲۱۴	۱/۰۶۸	۳/۱۶	۲۵
۰/۱۶۲	۰/۸۱۰	۴/۳۶	۲۵
۰/۲۰۸	۱/۰۴۱	۳/۶۰	۲۵
۰/۲۴۷	۱/۱۸۶	۴/۰۴	۲۳
۰/۲۰۸	۱/۰۳۸	۳/۰۸	۲۵
۰/۲۰۲	۱/۰۱۲	۳/۲۴	۲۵
۰/۲۱۲	۱/۰۶۱	۳/۲۸	۲۵
۰/۲۹۴	۱/۴۱۱	۲/۹۱	۲۳
۰/۲۳۶	۱/۱۷۹	۳/۱۶	۲۵
۰/۱۵۴	۰/۷۶۸	۳/۴۴	۲۵
۰/۱۴۱	۰/۷۰۷	۴/۴۰	۲۵
۰/۱۳۰	۰/۶۵۱	۴/۵۶	۲۵
۰/۱۹۲	۰/۹۶۱	۲/۴۴	۲۵
۰/۱۴۷	۰/۷۲۱	۲/۲۱	۲۴
۰/۲۱۴	۰/۰۶۹	۳/۳۲	۲۵
۰/۲۴۱	۱/۱۸۰	۳/۰۰	۲۴
۰/۱۶۰	۰/۸۰۰	۳/۱۶	۲۵

میانگین اختلاف‌ها	انحراف معیار امتیازات	میانگین امتیازات	تعداد پاسخگویان
۰/۱۷۳	۰/۸۶۶	۳/۲۰	۲۵
۰/۱۶۶	۰/۸۳۱	۲/۷۶	۲۵
۰/۲۳۵	۱/۱۷۳	۳/۲۸	۲۵
۰/۲۶۵	۱/۲۷۰	۳/۳۹	۲۳
۰/۲۳۳	۱/۱۴۲	۲/۵۰	۲۴

احصاء مهمترین مؤلفه‌های ماتریس ارزیابی عوامل خارجی از حیث میزان اهمیت بر اساس آزمون برابری میانگین‌ها: به منظور احصاء مهمترین مؤلفه‌های ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق از حیث میزان اهمیت مؤلفه‌ها از آزمون برابری میانگین‌ها یعنی آزمون T-TEST استفاده می‌شود. در این راستا میزان امتیاز مطلوبیت اهمیت کلیه شاخص‌ها که لزوم قرارگرفتن یک شاخص در طیف مؤلفه‌های تأثیرگذار در ماتریس ارزیابی عوامل خارجی را ایجاب می‌نماید، میانگین امتیاز ۴ یعنی زیاد در نظرگرفته شده و سپس بررسی معناداری اختلاف میانگین امتیازات اهمیت کلیه مؤلفه‌ها با میانگین فرضی ۴ سنجیده می‌شود. لذا اگر از حیث آماری اختلاف میانگین امتیازات یک مؤلفه از میزان امتیاز مطلوبیت در نظرگرفته شده برای کلیه مؤلفه‌ها (یعنی مقدار ۴) معنادار باشد، بسته به اینکه میانگین امتیازات یک مؤلفه مساوی، بیشتر یا کمتر از میزان مطلوبیت اهمیت مؤلفه‌ها یعنی ۴ باشد، درخصوص ماندن و یا حذف مؤلفه از ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق در سطح معناداری ۵ درصد تصمیم‌گیری می‌شود.

جداول زیر بررسی معناداری شکاف بین امتیازات وضعیت اهمیت مؤلفه‌های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق را با مقدار امتیاز مطلوبیت مؤلفه‌ها نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود سطح معناداری مؤلفه‌ها نشان می‌دهد که شکاف امتیازات کلیه ۱۶ مؤلفه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی از میزان مطلوبیت در نظر گرفته شده برای هر مؤلفه یعنی امتیاز ۴ «زیاد»، معنادار می‌باشد. زیرا سطح معناداری کلیه این ۱۶ مؤلفه از سطح معناداری ۵ درصد پایین‌تر است ولی چون میانگین امتیازات این مؤلفه‌ها بیشتر یا مساوی میانگین فرضی ۴ می‌باشد، لذا می‌توان نتیجه گرفت که از حیث آمار استنباطی کلیه ۱۶ مؤلفه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشند.

شایان ذکر است شکاف بین امتیازات مؤلفه‌ها از وضعیت مطلوب در نظر گرفته شده برای هر مؤلفه، یا معنادار نمی باشد و یا در صورت معنادار بودن چون میانگین امتیاز مؤلفه از مقدار فرضی ۴ (میزان امتیاز مطلوبیت مؤلفه) بیشتر است، لذا در هر دو حالت ضرورت ماندن مؤلفه به عنوان یک مؤلفه تأثیرگذار در ماتریس ارزیابی عوامل خارجی از دیدگاه آمار استنباطی و در سطح معناداری ۵ درصد تأیید می‌گردد.

در ماتریس ارزیابی عوامل خارجی داخلی کشور عراق یک ضروت است. ترتیب اهمیت این ۱۶ مؤلفه و براساس بالاترین امتیاز به قرار زیر است.

جدول ۹: آمارهای توصیفی

میزان پراکندگی بین نظرات خبرگان	میانگین امتیازات هر مؤلفه	بالاترین امتیاز داده شده	کمترین امتیاز داده شده	تعداد پاسخگوها
۰/۴۰۸	۴/۸۰	۵	۴	۲۵
۰/۵۵۷	۴/۶۸	۵	۳	۲۵
۰/۴۹۰	۴/۶۴	۵	۴	۲۵
۰/۶۵۱	۴/۵۶	۵	۳	۲۵
۰/۶۵۱	۴/۵۶	۵	۳	۲۵
۰/۷۱۴	۴/۵۲	۵	۲	۲۵
۰/۷۱۴	۴/۴۸	۵	۳	۲۵
۰/۷۹۴	۴/۲۵	۵	۳	۲۴
۰/۷۷۹	۴/۲۴	۵	۲	۲۵
۰/۵۶۵	۴/۱۷	۵	۳	۲۴
۰/۷۰۲	۴/۱۷	۵	۲	۲۴
۰/۸۰۰	۴/۱۶	۵	۳	۲۵
۰/۵۷۲	۳/۹۲	۵	۳	۲۵
۰/۶۱۲	۳/۸۸	۵	۳	۲۴
۰/۹۷۰	۳/۷۶	۵	۱	۲۵
۰/۹۶۳	۳/۶۷	۵	۱	۲۴

جدول ۱۰: جداول آزمون تی استیودنت پیرامون بررسی معناداری میزان اهمیت مؤلفه‌های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق از مقدار مطلوبیت هر مؤلفه (میانگین فرضی = ۴)

میانگین اختلاف‌ها	انحراف معیار امتیازات	میانگین امتیازات	تعداد پاسخگویان
۰/۰۸۲	۰/۴۰۸	۴/۸۰	۲۵
۰/۱۴۳	۰/۷۱۴	۴/۵۲	۲۵
۰/۰۹۸	۰/۴۹۰	۴/۶۴	۲۵
۰/۱۴۳	۰/۷۱۴	۴/۴۸	۲۵
۰/۱۱۱	۰/۵۵۷	۴/۶۸	۲۵
۰/۱۳۰	۰/۶۵۱	۴/۵۶	۲۵
۰/۱۶۲	۰/۷۹۴	۴/۲۵	۲۴
۰/۱۳۰	۰/۶۵۱	۴/۵۶	۲۵
۰/۱۱۴	۰/۵۷۲	۳/۹۲	۲۵
۰/۱۶۰	۰/۸۰۰	۴/۱۶	۲۵
۰/۱۲۵	۰/۶۱۲	۳/۸۸	۲۴
۰/۱۴۳	۰/۷۰۲	۴/۱۷	۲۴
۰/۱۱۵	۰/۵۶۵	۴/۱۷	۲۴
۰/۱۹۷	۰/۹۶۳	۳/۶۷	۲۴
۰/۱۹۴	۰/۹۷۰	۳/۷۶	۲۵
۰/۱۵۶	۰/۷۷۹	۴/۲۴	۲۵

جدول ۱۱: آزمون تی استیودنت

	میانگین فرضی = ۴					
	مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری داده‌ها	میانگین اختلاف‌ها	فاصله ۹۵ درصدی برای میانگین اختلاف امتیازات	
					کران بالا	کران پایین
سقوط رژیم بعث	۹/۷۹۸	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۸۰۰	۰/۶۳	۰/۹۷
حضور آمریکا در عراق	۳/۶۴۱	۲۴	۰/۰۰۱	۰/۵۲۰	۰/۲۳	۰/۸۱
وجود جمهوری اسلامی مقتدر در همسایگی عراق	۶/۵۳۲	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۶۴۰	۰/۴۴	۰/۸۴

	میانگین فرضی = ۴					
	مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری داده‌ها	میانگین اختلاف‌ها	فاصله ۹۵ درصدی برای میانگین اختلاف امتیازات	
					کران بالا	کران پایین
مشاورین نظامی، اقتصادی و...	۳/۳۶۱	۲۴	۰/۰۰۳	۰/۴۸۰	۰/۱۹	۰/۷۷
روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی	۶/۱۰۷	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۶۸۰	۰/۴۵	۰/۹۱
ارتباطات عمیق با مردم ایران	۴/۳۰۳	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۵۶۰	۰/۲۹	۰/۸۳
پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق	۱/۵۴۳	۲۳	۰/۱۳۷	۰/۲۵۰	-۰/۰۹	۰/۵۹
خطر تجزیه عراق،	۴/۳۰۳	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۵۶۰	۰/۲۹	۰/۸۳
پشتیبانی عربستان از تکفیری‌ها	-۰/۷۰۰	۲۴	۰/۴۹۱	-۰/۰۸۰	-۰/۳۲	۰/۱۶
نفوذ اسرائیل در کردستان عراق	۱/۰۰۰	۲۴	۰/۳۲۷	۰/۱۶۰	-۰/۱۷	۰/۴۹
مطامع ترکیه در عراق	-۱/۰۰۰	۲۳	۰/۳۲۸	-۰/۱۲۵	-۰/۳۸	۰/۱۳
نبود ساختار کارآمد اقتصادی ایران	۱/۱۶۳	۲۳	۰/۲۵۷	۰/۱۶۷	-۰/۱۳	۰/۴۶
نبود یک برنامه کلان راهبردی	۱/۴۴۶	۲۳	۰/۱۶۲	۰/۱۶۷	-۰/۰۷	۰/۴۱
دولتی بودن عمده اقتصاد ایران	-۱/۶۹۶	۲۳	۰/۱۰۳	-۰/۳۳۳	-۰/۷۴	۰/۰۷
دیوان سالاری اداری در ایران	-۱/۲۳۸	۲۴	۰/۲۲۸	-۰/۲۴۰	-۰/۶۴	۰/۱۶
حضور زوار چندین میلیونی خارجی	۱/۵۴۱	۲۴	۰/۱۳۶	۰/۲۴۰	-۰/۰۸	۰/۵۶

احصاء مهمترین مؤلفه‌های ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق از حیث میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود بر اساس آزمون برابری میانگین‌ها: به منظور احصاء مهمترین مؤلفه‌های ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق از حیث میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود از آزمون برابری میانگین‌ها یعنی آزمون T-TEST استفاده می‌شود. در این راستا میزان امتیاز مطلوبیت اهمیت کلیه مؤلفه‌ها که لزوم قرار گرفتن یک شاخص در طیف مؤلفه‌های تأثیرگذار در ماتریس ارزیابی عوامل خارجی را ایجاد می‌نماید، میانگین امتیاز ۴ یعنی زیاد در نظر گرفته شده و سپس بررسی معناداری اختلاف میانگین امتیازات میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری مطلوب از مؤلفه با میزان فرضی ۴ سنجیده می‌شود. لذا اگر از حیث آماری اختلاف میانگین

امتیازات یک مؤلفه از میزان امتیاز مطلوبیت در نظر گرفته شده برای کلیه مؤلفه‌ها (یعنی مقدار ۴) معنادار باشد، بسته به اینکه میانگین امتیازات یک مؤلفه مساوی، بیشتر یا کمتر از میزان مطلوبیت اهمیت مؤلفه‌ها یعنی ۴ باشد، در خصوص ماندن و یا حذف مؤلفه از ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق در توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود و در سطح معناداری ۵ درصد تصمیم‌گیری می‌شود.

جدول زیر بررسی معناداری شکاف بین امتیازات وضعیت توانایی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه‌های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق را با مقدار امتیاز مطلوبیت مؤلفه‌ها نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌شود سطح معناداری مؤلفه‌ها نشان می‌دهد که صرفاً شکاف بین وضعیت توانایی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه‌های: سقوط رژیم بعث، حضور آمریکا در عراق، وجود جمهوری اسلامی مقتدر در همسایگی عراق، حضور مشاورین نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ایرانی، روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی، ارتباطات عمیق و گسترده با مردم ایران، پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق و حضور زوار چندین میلیونی خارجی در عراق.

با امتیاز وضعیت مطلوب مؤلفه‌ها (یعنی امتیاز ۴ «زیاد») معنادار نیست زیرا سطح معناداری همه آن‌ها بیشتر از سطح معناداری تحقیق یعنی ۵ درصد می‌باشد و یا در صورت معنادار بودن (کمتر از سطح معناداری ۵ درصد)، میانگین امتیازات میزان توانایی ایران در بهره‌گیری از این عامل بیشتر از مقدار مطلوبیت در نظر گرفته شده یعنی زیاد می‌باشد. به عبارتی از دیدگاه استنباطی توانایی ایران در بهره‌گیری ۸ عامل از ۱۶ عامل ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق در حد زیاد می‌باشد و صرفاً توانایی ایران در بهره‌گیری از عوامل است.

شایان ذکر است اگر چنانچه میزان سطح مطلوبیت امتیاز توانایی ایران در بهره‌گیری از هر مؤلفه مقدار ۳,۵ یعنی متوسط به بالا در نظر گرفته شود، بر مبنای آزمون آماری T-TEST و در سطح معناداری ۵ درصد می‌توان ادعا کرد که از دیدگاه خبرگان میزان توانایی ایران در بهره‌گیری مطلوب از ۹ مؤلفه از ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی در سطح متوسط به بالا می‌باشد. به عبارتی در صورتی که سطح میزان مطلوبیت توانایی کشور ایران را از مقدار ۴ به سطح ۳,۵ کاهش دهیم، تنها تفاوت آن در مقایسه با سطح مطلوبیت بهره‌مندی زیاد، اضافه شدن مؤلفه پشتیبانی عربستان از گروه‌های تکفیری است که به مؤلفه‌های قبلی

اضافه می‌گردد. لذا با این رویکرد از دیدگاه استنباطی توانایی ایران در بهره‌گیری ۹ عامل از ۱۶ عامل ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق در حد متوسط به بالا می‌باشد. پایین‌تر از میزان مطلوبیت ۳,۵ می‌باشد و این موضوع در سطح معناداری ۵ درصد مورد تأیید آماری است. زیرا سطح معناداری کلیه مؤلفه‌های مذکور یعنی P_value داده‌ها کمتر از ۵ درصد می‌باشد و از طرفی شکاف بین امتیازات هر مؤلفه با سطح مطلوبیت ۳,۵، منفی است. ترتیب میزان توانایی ایران در بهره‌گیری از این ۹ مؤلفه و براساس بالاترین امتیاز به قرار زیر است.

جدول ۱۲: آمارهای توصیفی

میزان پراکندگی بین نظرات خبرگان	میانگین امتیازات هر مؤلفه	بالاترین امتیاز داده شده	کمترین امتیاز داده شده	تعداد پاسخگوها	میزان پراکندگی بین نظرات خبرگان
۰/۵۲۳	۴/۷۶	۵	۳	۲۵	روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی
۰/۵۷۷	۴/۴۰	۵	۳	۲۵	سقوط رژیم بعث
۰/۹۸۸	۴/۳۲	۵	۲	۲۵	حضور مشاورین نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ایرانی
۰/۸۳۱	۴/۲۴	۵	۳	۲۵	وجود جمهوری اسلامی مقتدر در همسایگی عراق
۱/۰۲۸	۳/۸۴	۵	۲	۲۵	ارتباطات عمیق و گسترده با مردم ایران
۱/۲۹۱	۳/۸۰	۵	۱	۲۵	حضور زوار چندین میلیونی خارجی در عراق
۱/۰۱۳	۳/۶۳	۵	۲	۲۴	پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق
۱/۱۳۹	۳/۵۸	۵	۱	۲۴	حضور آمریکا در عراق
۱/۰۹۱	۳/۲۴	۵	۱	۲۵	پشتیبانی عربستان از گروههای تکفیری

جدول ۱۳: جداول آزمون تی استیودنت پیرامون بررسی معناداری میزان توانایی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه‌های ۳۰گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق از مقدار مطلوبیت هر مؤلفه (میانگین فرضی برابر ۴ و ۳,۵)

میانگین اختلاف‌ها	انحراف معیار امتیازات	میانگین امتیازات	تعداد پاسخگویان	
۰/۱۱۵	۰/۵۷۷	۴/۴۰	۲۵	سقوط رژیم بعث
۰/۲۳۲	۱/۱۳۹	۳/۵۸	۲۴	حضور آمریکا در عراق
۰/۱۶۶	۰/۸۳۱	۴/۲۴	۲۵	وجود جمهوری اسلامی مقتدر در همسایگی عراق
۰/۱۹۸	۰/۹۸۸	۴/۳۲	۲۵	حضور مشاورین نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ایرانی
۰/۱۰۵	۰/۵۲۳	۴/۷۶	۲۵	روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی
۰/۲۰۶	۱/۰۲۸	۳/۸۴	۲۵	ارتباطات عمیق و گسترده با مردم ایران
۰/۲۰۷	۱/۰۱۳	۳/۶۳	۲۴	پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق
۰/۱۸۰	۰/۸۸۱	۳/۰۸	۲۴	خطر تجزیه عراق، اعمال نفوذ عوامل خارجی
۰/۲۱۸	۱/۰۹۱	۳/۲۴	۲۵	پشتیبانی عربستان از گروه‌های تکفیری
۰/۲۱۴	۱/۰۶۹	۲/۶۸	۲۵	نفوذ اسراییل در کردستان عراق
۰/۱۸۷	۰/۹۱۷	۲/۶۷	۲۴	مطامع ترکیه در عراق
۰/۱۹۵	۰/۹۱۳	۲/۵۰	۲۲	نبود ساختارهای کارآمد اقتصادی در ایران
۰/۲۲۷	۱/۱۱۳	۲/۷۵	۲۴	نبود برنامه راهبردی در تجارت ایران
۰/۲۳۲	۱/۱۳۵	۲/۳۸	۲۴	دولتی بودن عمده اقتصاد ایران
۰/۱۷۳	۰/۸۶۶	۲/۴۰	۲۵	پیچیدگی دیوان سالاری اداری در ایران
۰/۲۵۸	۱/۲۹۱	۳/۸۰	۲۵	حضور زوار چندین میلیونی خارجی

جدول ۱۴: آزمون تی استیودنت

	میانگین فرضی = ۴					
	مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری داده‌ها	میانگین اختلاف‌ها	فاصله ۵ درصدی برای میانگین اختلاف امتیازات	
					کران بالا	کران پایین
سقوط رژیم بعث	۳/۴۶۴	۲۴	۰/۰۰۲	۰/۴۰۰	۰/۱۶	۰/۶۴
حضور آمریکا در عراق	-۱/۷۹۲	۲۳	۰/۰۸۶	-۰/۴۱۷	-۰/۹۰	۰/۰۶
وجود جمهوری اسلامی مقتدر در همسایگی عراق	۱/۴۴۵	۲۴	۰/۱۶۱	۰/۲۴۰	-۰/۱۰	۰/۵۸
حضور مشاورین نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ایرانی	۱/۶۱۹	۲۴	۰/۱۱۹	۰/۳۲۰	-۰/۹۰	۰/۷۳
روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی	۷/۲۶۸	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۷۶۰	۰/۵۴	۰/۹۸
ارتباطات عمیق با مردم ایران	-۰/۷۷۸	۲۴	۰/۴۴۴	-۰/۱۶۰	-۰/۵۸	۰/۲۶
پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق	-۱/۸۱۳	۲۳	۰/۰۸۳	-۰/۳۷۵	-۰/۸۰	۰/۰۵
خطر تجزیه عراق،	-۵/۱۰۰	۲۳	۰/۰۰۰	-۰/۹۱۷	-۱/۲۹	-۰/۵۴
پشتیبانی عربستان از تکفیری	-۳/۴۸۳	۲۴	۰/۰۰۲	-۰/۷۶۰	-۱/۲۱	-۰/۳۱
نفوذ اسرائیل در کردستان عراق	-۶/۱۷۲	۲۴	۰/۰۰۰	-۱/۳۲۰	-۱/۷۶	-۰/۸۸
مطامع ترکیه در عراق	-۷/۱۲۵	۲۳	۰/۰۰۰	-۱/۳۳۳	-۱/۷۲	-۰/۹۵
نبود ساختارهای اقتصادی در ایران	-۷/۷۰۷	۲۱	۰/۰۰۰	-۱/۵۰۰	-۱/۹۰	-۱/۱۰
نبود یک برنامه کلان راهبردی در تجارت خارجی ایران	-۵/۵۰۱	۲۳	۰/۰۰۰	-۱/۲۵۰	-۱/۷۲	-۰/۷۸
دولتی بودن عمده اقتصاد ایران	-۷/۰۱۴	۲۳	۰/۰۰۰	-۱/۶۲۵	-۲/۱۰	-۱/۱۵
دیوان سالاری اداری در ایران	-۹/۲۳۸	۲۴	۰/۰۰۰	-۱/۶۰۰	-۱/۹۶	-۱/۲۴
حضور زوار چندین میلیونی خارجی	-۰/۷۷۵	۲۴	۰/۴۴۶	-۰/۲۰۰	-۰/۷۳	۰/۳۳

جدول ۱۵: آزمون تی استیودنت

	میانگین فرضی = ۳/۵					
	مقدار تی	درجه آزادی	سطح معناداری داده ها	میانگین اختلاف ها	فاصله ۹۵ درصدی برای میانگین اختلاف امتیازات	
					کران بالا	کران پایین
سقوط رژیم بعث	۷/۷۹۴	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۹۰۰	۰/۶۶	۱/۱۴
حضور آمریکا در عراق	۰/۳۵۸	۲۳	۰/۷۲۳	۰/۰۸۳	-۰/۴۰	۰/۵۶
وجود جمهوری اسلامی مقتدر در همسایگی عراق	۴/۴۵۴	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۷۴۰	۰/۴۰	۱/۰۸
حضور مشاورین نظامی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ایرانی	۴/۱۴۹	۲۴	۰/۰۰۰	۰/۸۲۰	۰/۴۱	۱/۲۳
روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی	۱۲/۰۵۰	۲۴	۰/۰۰۰	۱/۲۶۰	۱/۰۴	۱/۴۸
ارتباطات عمیق و گسترده با مردم ایران	۱/۶۵۴	۲۴	۰/۱۱۱	۰/۳۴۰	-۰/۰۸	۰/۷۶
پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق	۰/۶۰۴	۲۳	۰/۵۵۲	۰/۱۲۵	-۰/۳۰	۰/۵۵
خطر تجزیه عراق، اعمال نفوذ عوامل خارجی	-۲/۳۱۸	۲۳	۰/۰۳۰	-۰/۴۱۷	-۰/۷۹	-۰/۰۴
پشتیبانی عربستان از گروههای تکفیری	-۱/۱۹۲	۲۴	۰/۲۴۵	-۰/۲۶۰	-۰/۷۱	۰/۱۹
نفوذ اسرائیل در کردستان عراق	-۳/۸۳۴	۲۴	۰/۰۰۱	-۰/۸۲۰	-۱/۲۶	-۰/۳۸
مطامع ترکیه در عراق	-۴/۴۵۳	۲۳	۰/۰۰۰	-۰/۸۳۳	-۱/۲۲	-۰/۴۵
نبود ساختارهای کارآمد اقتصادی در ایران	-۵/۱۳۸	۲۱	۰/۰۰۰	-۱/۰۰۰	-۱/۴۰	-۰/۶۰
نبود یک برنامه کلان راهبردی در تجارت خارجی ایران	-۳/۳۰۱	۲۳	۰/۰۰۳	-۰/۷۵۰	-۱/۲۲	-۰/۲۸
دولتی بودن عمده اقتصاد ایران	-۴/۸۵۶	۲۳	۰/۰۰۰	-۱/۱۲۵	-۱/۶۰	-۰/۶۵
پیشچیدگی دیوان سالاری اداری در ایران	-۶/۳۵۱	۲۴	۰/۰۰۰	-۱/۱۰۰	-۱/۴۶	-۰/۷۴
حضور زوار چندین میلیونی خارجی در عراق	۱/۱۶۲	۲۴	۰/۲۵۷	۰/۳۰۰	-۰/۲۳	۰/۸۳

بررسی وضعیت معناداری همبستگی میان میزان اهمیت مؤلفه های ۳۰ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره گیری از عامل

موجود: به منظور بررسی وضعیت معناداری همبستگی میان میزان اهمیت مؤلفه های ۳۰ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره گیری از عامل موجود بین هریک از مؤلفه های ۳۰ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق از حیث میزان اهمیت مؤلفه و میزان توانایی کشور ایران در بهره گیری از عامل موجود، با توجه به نرمال نبودن توزیع داده های تحقیق از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می شود. لذا برای کلیه مؤلفه های ۳۰ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی و به صورت تفکیکی در قالب بررسی معناداری همبستگی میان میزان اهمیت مؤلفه و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره گیری از مؤلفه متناظر فرضیه ای به مشابه فرضیه کلی ذیل تعریف و در سطح معناداری ۵ درصد موضوع مورد بررسی قرار می گیرد.

فرضیه های آماری متناظر (نمونه): بین میزان اهمیت مؤلفه بحران هویت و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره گیری از عامل موجود ارتباط معنی دار وجود ندارد. بین میزان اهمیت مؤلفه بحران هویت و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره گیری از عامل موجود ارتباط معنی دار وجود دارد.

$$H_1 : \rho \neq 0 \quad H_0 : \rho = 0$$

آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن نشان می دهد که صرفاً ضرایب همبستگی بین میزان اهمیت مؤلفه های حضور اکثریت مردم عراق در انتخابات / وجود مراجع تقلید بخصوص آیت الله سیستانی / راهپیمایی اربعین حسینی مردم عراق / وجود عتبات عالیات / موقعیت ژئوپلی تیک و ژئو استراتژیک عراق / موقعیت ترانزیتی عراق و میزان توانایی ایران در بهره گیری از مؤلفه های ۶ گانه متناظر مثبت و از حیث آماری معنادار می باشد و این معناداری با اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید آماری می باشد. زیرا براساس نتایج حاصله در جدول ، p -value کلیه این ۶ مؤلفه به صورت تفکیکی و رعایت تناسب موضوعی برابر صفر واز سطح معناداری ۵ درصد (میزان خطای تحقیق) کمتر است. لذا فرض صفر مبنی بر عدم وجود همبستگی بین هریک از مؤلفه ها از حیث میزان اهمیت و میزان توانایی ایران در بهره گیری از آن رد می شود و به تعبیر دیگر وجود همبستگی مثبت بین هریک از مؤلفه ها از حیث میزان اهمیت و میزان توانایی ایران در بهره گیری مطلوب از مؤلفه ها پذیرفته می شود. نتایج سایر ضرایب همبستگی بین ۲۴ مؤلفه باقی مانده حاکی از آن است ضرایب همبستگی بین میزان

اهمیت این مؤلفه های ۲۴ گانه و میزان توانایی کشور ایران در بهره گیری از مؤلفه های متناظر معنادار نیست. یعنی همبستگی وجود ندارد. زیرا P -value های متناظر همگی بیشتر از ۵ درصد می باشد. لذا فرض صفر مبنی بر عدم همبستگی بین مؤلفه ها پذیرفته می شود. جدول نتایج ضرایب همبستگی معنادار بین ۶ مؤلفه از مؤلفه های ۳۰ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق در این بخش و جدول ضرایب همبستگی بین ۲۴ مؤلفه باقی مانده به جهت تلخیص مطالب در پیوست آمده است.

جدول ۱۶: بررسی معناداری ضریب همبستگی بین میزان اهمیت مؤلفه ها و میزان توانایی

ایران در بهره گیری از مؤلفه ها

میزان اهمیت مؤلفه ها در ستون/میزان توانایی ایران در بهره گیری از مؤلفه ها در سطر		حضور اکثریت مردم عراق در انتخابات	
ضریب همبستگی اسپیرمن	حضور اکثریت مردم عراق در انتخابات	ضریب همبستگی	۰/۵۲۷
		سطح معناداری داده ها	۰/۰۰۷
		تعداد پاسخگویان	۲۵
			وجود مراجع تقلید بخصوص آیت الله سیستانی
ضریب همبستگی اسپیرمن	وجود مراجع تقلید بخصوص آیت الله سیستانی	ضریب همبستگی	۰/۵۷۹
		سطح معناداری داده ها	۰/۰۰۳
		تعداد پاسخگویان	۲۴
			راهپیمایی اربعین حسینی مردم عراق
ضریب همبستگی اسپیرمن	راهپیمایی اربعین حسینی مردم عراق	ضریب همبستگی	۰/۵۰۴
		سطح معناداری داده ها	۰/۰۱۰
		تعداد پاسخگویان	۲۵
			وجود عتبات عالیات
ضریب همبستگی اسپیرمن	وجود عتبات عالیات	ضریب همبستگی	۰/۵۵۵
		سطح معناداری داده ها	۰/۰۰۴
		تعداد پاسخگویان	۲۵
			موقعیت ژئوپلی تیک و ژئو استراتژیک عراق

میزان اهمیت مؤلفه‌ها در ستون/میزان توانایی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه‌ها در سطر		حضور اکثریت مردم عراق در انتخابات	
ضریب همبستگی اسپیرمن	موقعیت ژئوپلی تیک و ژئواستراتژیک عراق	ضریب همبستگی	۰/۴۷۶
		سطح معناداری داده‌ها	۰/۰۱۶
		تعداد پاسخگویان	۲۵
		موقعیت ترانزیتی عراق	
ضریب همبستگی اسپیرمن	موقعیت ترانزیتی عراق	ضریب همبستگی	۰/۴۷۱
		سطح معناداری داده‌ها	۰/۰۲۰
		تعداد پاسخگویان	۲۴

بررسی وضعیت معناداری همبستگی میان میزان اهمیت مؤلفه‌های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود

به منظور بررسی وضعیت معناداری همبستگی میان میزان اهمیت مؤلفه‌های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود بین هریک از مؤلفه‌های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی کشور عراق از حیث میزان اهمیت مؤلفه و میزان توانایی کشور ایران در بهره‌گیری از عامل موجود، با توجه به نرمال نبودن توزیع داده‌های تحقیق از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می‌شود. لذا برای کلیه مؤلفه‌های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل خارجی و به صورت تفکیکی در قالب بررسی معناداری همبستگی میان میزان اهمیت مؤلفه و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه متناظر فرضیه‌ای به مشابه فرضیه کلی ذیل تعریف و در سطح معناداری ۵ درصد موضوع مورد بررسی قرار می‌گیرد.

فرضیه‌های آماری متناظر (نمونه): بین میزان اهمیت مؤلفه سقوط رژیم بعث و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود ارتباط معنی‌دار وجود ندارد. بین میزان اهمیت مؤلفه سقوط رژیم بعث و میزان توانایی جمهوری اسلامی ایران در بهره‌گیری از عامل موجود ارتباط معنی‌دار وجود دارد.

$$H_1 : \rho \neq 0 \quad H_0 : \rho = 0$$

آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن نشان می دهد که صرفا ضرایب همبستگی بین میزان اهمیت مؤلفه های روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی / ارتباطات عمیق و گسترده با مردم ایران / پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق / حضور زوار چندین میلیونی خارجی در عراق و میزان توانایی ایران در بهره گیری از مؤلفه های ۴ گانه متناظر مثبت و از حیث آماری معنادار می باشد و این معناداری با اطمینان ۹۵ درصد مورد تأیید آماری می باشد. زیرا براساس نتایج حاصله در جدول ، $p\text{-value}$ کلیه این ۴ مؤلفه به صورت تفکیکی و رعایت تناسب موضوعی برابر صفر و از سطح معناداری ۵ درصد (میزان خطای تحقیق) کمتر است. لذا فرض صفر مبنی بر عدم وجود همبستگی بین هریک از مؤلفه ها از حیث میزان اهمیت و میزان توانایی ایران در بهره گیری از آن رد می شود و به تعبیر دیگر وجود همبستگی مثبت بین هریک از مؤلفه ها از حیث میزان اهمیت و میزان توانایی ایران در بهره گیری مطلوب از مؤلفه ها پذیرفته می شود. نتایج سایر ضرایب همبستگی بین ۱۲ مؤلفه باقی مانده حاکی از آن است ضرایب همبستگی بین میزان اهمیت این مؤلفه های ۱۲ گانه و میزان توانایی کشور ایران در بهره گیری از مؤلفه های متناظر معنادار نیست. یعنی همبستگی وجود ندارد. زیرا $P\text{-value}$ های متناظر همگی بیشتر از ۵ درصد می باشد. لذا فرض صفر مبنی بر عدم همبستگی بین مؤلفه ها پذیرفته می شود. جدول نتایج ضرایب همبستگی معنادار بین ۴ مؤلفه از مؤلفه های ۱۶ گانه ماتریس ارزیابی عوامل داخلی کشور عراق در این بخش و جدول ضرایب همبستگی بین ۱۲ مؤلفه باقی مانده به جهت تلخیص مطالب در پیوست آمده است.

جدول ۱۷: بررسی معناداری ضریب همبستگی بین میزان اهمیت مؤلفه ها و میزان توانایی

ایران در بهره گیری از مؤلفه ها

میزان اهمیت مؤلفه ها در ستون / میزان توانایی ایران در بهره گیری از مؤلفه ها در سطر		روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی	
ضریب همبستگی اسپیرمن	روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی	ضریب همبستگی	* ۰/۴۱۵
		سطح معناداری داده ها	۰/۰۳۹
		تعداد پاسخگویان	۲۵
		ارتباطات عمیق و گسترده با مردم ایران	
ضریب همبستگی	ارتباطات عمیق و گسترده با مردم	ضریب همبستگی	** ۰/۶۵۴

روابط مستشاری با سپاه قدس و ایجاد حشد شعبی		میزان اهمیت مؤلفه‌ها در ستون/میزان توانایی ایران در بهره‌گیری از مؤلفه‌ها در سطر	
اسپیرمن	ایران	سطح معناداری داده‌ها	۰/۰۰۰
		تعداد پاسخگویان	۲۵
پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق			
ضریب همبستگی اسپیرمن	پشتیبانی جبهه مقاومت از عراق	ضریب همبستگی	۰/۵۹۷**
		سطح معناداری داده‌ها	۰/۰۰۲
		تعداد پاسخگویان	۲۴
حضور زوار چندین میلیونی خارجی در عراق			
ضریب همبستگی اسپیرمن	حضور زوار چندین میلیونی خارجی در عراق	ضریب همبستگی	۰/۵۴۲**
		سطح معناداری داده‌ها	۰/۰۰
		تعداد پاسخگویان	۲۵

تجزیه و تحلیل یافته‌ها: سرزمین عراق که در گذشته به آن بین النهرین گفته می‌شد. دارای سابقه تمدن چند هزار ساله می‌باشد. محل ظهور چندین پیامبر الهی بوده است در زمان دولت ساسانی تیسفون در جنوب بغداد به مدت قریب به چهارصد سال مرکز حکومتی بوده است در صورتیکه مرزهای این دولت در شرق به هند و چین ختم می‌شده است امام علی علیه السلام مرکز حکومت خویش را شهر کوفه قرار داده و دولت عباسیان نیز بغداد را به عنوان مرکز دارالحکومت انتخاب کرد. در قرن بیستم و بیست و یکم دولت‌های قدرتمند غرب و شرق سعی در تسلط یا نفوذ در این منطقه داشتند.

با حمله آمریکا و سقوط دولت بعث و انجام انتخابات بعد از ۱۴ قرن حکومت سرزمین عراق به دست شیعیان افتاد. پشتیبانی ایران از گروههای معارض عراق در زمان حکومت بعث و حمایت‌های ایران در زمان اشغال این کشور توسط آمریکا، در ادامه کمک مستشاران نظامی ایران در شکست داعش باعث پایداری و ثبات دولت مرکزی عراق گردید. در کنار آن با ایجاد حشد شعبی که در پی فتوای آیت الله سیستانی و با کمک ایران به وجود آمد ارتش و نیروهای مسلح و امنیتی ایران کشور را تقویت نمود و دولت مرکزی توانست با کمک نیروهای نظامی

و حشد شعبی در مدت کوتاهی غائله اعلام استقلال کردستان عراق را کنترل و منتفی نمایند. با اعلام پیروزی کامل ارتش عراق بر داعش - ثبات نسبی بر این کشور حکم فرما شد و فضا برای بازسازی این کشور آماده گردید. طبق گفته مقامات عراقی بازسازی این کشور نیاز به یکصد میلیارد دلار دارد. در کنفرانس سه روزه‌ای که در اواخر بهمن ماه ۹۶ تحت عنوان بازسازی عراق تشکیل گردید نمایندگان رسمی ۷۰ دولت و ۱۹۰۰ شرکت و سازمان‌های مردم‌نهاد بین‌المللی و منطقه‌ای در آن شرکت نمودند.

با توجه به سابقه سرمایه‌گذاری طولانی ایران از حیث فرهنگی، اجتماعی و نظامی و عمرانی و داشتن روابط بی‌نظیر مذهبی با مردم عراق لازم است که مسئولین جمهوری اسلامی از فرصت پیش آمده بازسازی این کشور بهره‌برداری لازم را بنمایند و لازمه این بهره‌برداری برنامه ریزی دقیق و همه‌جانبه در همه امور است که نیاز بازسازی در کشور عراق می‌باشد. با توجه به ویرانی‌های دو جنگ اول و دوم خلیج فارس و ویرانی‌های مربوطه به تجاوزگرایی‌های داعش، عمق بازسازی و دامنه آن بسیار وسیع می‌باشد.

با توجه به اینکه ایران محور جبهه مقاومت می‌باشد و در حال حاضر در منطقه غرب آسیا این جبهه در مقابل جبهه استکبار جهانی به رهبری آمریکا ایستاده است. جبهه غربی - عربی - عبری در صدد است در بازسازی عراق میدان دار شود که از داشتن سرمایه‌های کلان و فن آوری قوی‌تر و سازمان کارآمدتری در زمینه‌های اقتصادی برخوردار است. ایران هم باید یک سازمان دهی جدیدی را برای بازسازی این کشور به همراه هم‌پیمانان خویش به وجود آورد. توانایی‌های جبهه مقاومت در بازسازی عراق:

ایران: کشور ما در بحث عمرانی در ساخت اتوبان‌ها، راه آهن، پل‌ها، ساخت سد و نیروگاه‌های برق، خطوط انتقال، پست‌های بزرگ برق، ساخت پالایشگاه‌ها، و پتروشیمی‌ها، خطوط انتقال نفت و گاز، محرومیت زدایی از روستاها با تجربیات جهاد سازندگی و بسیج سازندگی، تولیدات مصالح ساختمانی و مواد غذایی و دیگر زمینه‌ها دارای توانایی‌های بالقوه و بالفعل می‌باشد.

حزب الله لبنان و مردم این کشور. لبنانی‌های در تاریخ بازرگانان زبده و کارآمدی بودند و هم اکنون مهاجرین لبنانی در کشورهای آمریکای لاتین، آفریقا، کشورهای حاشیه خلیج فارس، مالزی و سنگاپور دارای موقعیت‌های خوبی هستند که می‌توانند در سرمایه‌گذاری‌های مورد

نیاز در کشور عراق مشارکت نمایند سوریه، یمن و افغانستان، با توجه به درگیر بودن این کشور در جنگ و تعطیلی عمده اقتصاد این سه کشور متخصصین و فعالین اقتصادی این سه کشور می‌توانند در بازسازی عراق مشارکت نمایند و از سرمایه‌گذاری تا کمک‌های فنی و عمرانی خود به بازسازی این کشور کمک کنند.

عراق: کشور عراق سرزمین ثروتمندی می‌باشد از نظر ذخایر نفتی جزء پنج کشور دنیا می‌باشد کشاورزی عراق با داشتن آب رودخانه‌ها، دجله و فرات و دشت‌های وسیع بالفعل و بالقوه دارای ذخیره بسیار زیادی است. مردم عراق هم مردمی پرتلاش در زمینه‌های مختلف می‌باشد و دارای سرمایه‌گذاری و متخصصین با تجربیات فراوان هستند.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

همواره جبهه مقاومت یکی از چالش‌های پیش روی معاندان اسلام ناب بوده است. لذا مهمترین رویکرد دشمنان برای مقابله با این محور، ایجاد تفرقه در صفوف مقاومت است. جبهه استکبار با ایجاد جنگ‌های دائمی و فرسایشی درصدد نابود کردن زیربناهای کشورهای منطقه غرب آسیا می‌باشد که باعث عقب افتادگی تاریخی و ادامه سلطه غرب در این کشور می‌باشد جبهه مقاومت به رهبری ایران می‌تواند یک قطب قدرتمند نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی در مقابل نقشه‌های تجاوزگرانه استکبار جهانی ایجاد نماید این قطب می‌تواند زمینه ساز محور سلطه غرب بر کشورهای اسلامی شود.

کشورمان در دوره عراق نوین، مؤثرترین بازیگر منطقه‌ای تلقی می‌شود. دستیابی گروه‌های شیعی در سطوح حاکمیتی، مختصات جدیدی را ایجاد کرده که می‌تواند به خاتمه یافتن تهدیدات امنیتی بغداد برای تهران و حتی قرار گرفتن این کشور به عنوان یک شریک اقتصادی و سیاسی مطمئن منجر شود. تأکید بر حفظ تمامیت ارضی عراق می‌تواند تضمین‌کننده منافع ملی ما باشد. حضور اکثریت شیعیان در بافت جمعیتی عراق یک ظرفیت ویژه برای دیپلماسی فرهنگی ایران است. دستیابی به منافع بیشتر از طریق دیپلماسی فرهنگی جز با برنامه‌ریزی و افزایش حجم سرمایه‌گذاری‌ها فراهم نخواهد شد. عراق پیشرفته و آباد می‌تواند منافع بسیاری برای ایران داشته باشد. همچنین حمایت ایران نباید صرفاً معطوف به شیعیان باشد. چه اینکه ایران باید از نفوذ خود برای ایجاد امنیت در این کشور استفاده کند.

- پیشنهادات:** جبهه مقاومت برای بازسازی عراق می‌بایستی اقدامات ذیل را انجام دهد.
- الف: ایجاد یک ستاد و یا قرارگاه سازندگی برای حمایت از بازسازی کشور عراق با عضویت کشورها و سازمان‌های عضو جبهه مقاومت
- ب: تدوین یک برنامه راهبردی و در ابعاد مختلف با توجه به توانایی‌های بالفعل و بالقوه جبهه مقاومت
- ج: سازمان دهی سرمایه گذاران، متخصصین امور مختلف جهت اجرای برنامه‌های پشتیبانی در نوسازی کشور عراق، عملکرد جبهه مقاومت در بازسازی عراق می‌تواند در آینده در بازسازی سوریه و یمن نیز مورد استفاده قرار گیرد.

منابع

۱. سایت مقام معظم رهبری <http://farsi.khamenei.ir/index.html>
۲. سریع القلم، محمود (۱۳۸۶)، « تبیین مبانی سیاست خارجی عراق». تهران. فصلنامه مطالعات خاورمیانه، ش ۲
۳. احمدی، عباس (۱۳۹۰)، ایران، انقلاب اسلامی و ژئوپلتیک شیعه، تهران، اندیشه سازان نور.
۴. پارساپور، روزبه (۱۳۸۸)، بغدادنامه (بررسی ریشه‌های ایرانی کشور عراق، بر پایه مستندات تاریخی)، تهران: مرکز مطالعات خلیج فارس.
۵. پارساپور، روزبه (۱۳۸۹)، «نقش ایران و عراق در تأمین امنیت خلیج فارس»، ماهنامه خلیج فارس و امنیت، سال دهم، شماره ۱۰۴، فروردین.
۶. سنائی، اردشیر و محمد رضا عبدالله پور (۱۳۸۸)، «رویارویی ایران و آمریکا: رقابت در عرصه قدرت نرم و سخت»، فصلنامه دانشکده علوم سیاسی واحد تهران مرکزی، سال دوم، پاییز، شمارگان هشتم و نهم.
۷. امام شوشتری، سید محمد علی (۱۳۷۴)، «کشور عراق از دیدگاه فرهنگ و تمدن رنگ ایرانی دارد نه غربی»، نشریه بررسی‌های تاریخی، سال سوم، شماره ۱۵ و ۱۶.
8. Chabot, C. (1995). Defining high Technology. Stanford: Stanford Publication of Stanford University.
9. Chen, J., Zhu, Z. & Xie, H. Y. (2004). Measuring intellectual capital: a new model and empirical study. Journal of Intellectual Capital, (1)5, 195-212.

